

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 1Obdo/59/2016
Identifikačné číslo spisu: 2113207617
Dátum vydania rozhodnutia: 29.11.2017
Meno a priezvisko: JUDr. Andrea Moravčíková
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2017:2113207617.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu: OTP Banka Slovensko, a.s., so sídlom Štúrova 5, 813 54 Bratislava, IČO: 31 318 916, právne zastúpený SEDLAČKO & PARTNERS, s.r.o., so sídlom Štefánikova 8, P. O. BOX 375, 811 05 Bratislava, IČO: 36 853 186 , proti žalovanej: Mgr. Eva Timár Myjavcová, so sídlom Štúrova 42, 927 01 Šaľa, správca úpadcu GAPEJA, s.r.o. v konkurze, so sídlom Hlavná 918/2, 924 01 Galanta, IČO: 35 850 965, o vylúčenie majetku zo súpisu všeobecnej podstaty úpadcu, vedenej na Okresnom súde Trnava pod sp. zn. 25Cbi/9/2013, o dovolaní žalobcu proti uzneseniu Krajského súdu v Trnave z 15. decembra 2015, č. k. 21CoKR/26/2014-636, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Trnave č. k. 21CoKR/26/2014-636 zo dňa 15. decembra 2015 a rozsudok Okresného súdu Trnava č. k. 25Cbi/9/2013-596 zo dňa 27. augusta 2014 z r u š u j e a v e c v r a c i a súdu prvej inštancie na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Trnava rozsudkom č. k. 25Cbi/9/2013-596 z 27. augusta 2014 (ďalej aj „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) zamietol žalobu, ktorou sa žalobca domáhal vylúčenia nehnuteľností zo súpisu všeobecnej podstaty úpadcu GAPEJA s.r.o., zapísaných v súpise všeobecnej podstaty na LV č. XXXX, správa katastra Senec pre katastrálne územie Bernolákovo, obec Bernolákovo, okres Senec, bližšie špecifikovaných v petite žaloby.

2. Súd prvej inštancie mal z vykonaného dokazovania za preukázané, že na základe zmluvy o zriadení záložného práva k nehnuteľnosti č. 1410/08/28-ZZ-03 zo dňa 27.7.2009 medzi žalobcom ako záložným veriteľom a spoločnosťou GLANCE HOUSE s.r.o. ako záložcom, bolo žalobcovi zriadené záložné právo na nehnuteľnosti zapísané na LV č. XXXX v k. ú. Bernolákovo. Z listu vlastníctva č. XXXX zo dňa 22.3.2013 súd prvej inštancie zistil, že zapísaným výlučným vlastníkom nehnuteľností je spoločnosť GLANCE HOUSE s.r.o.. Z výpisu z Obchodného vestníka č. 229/2012, vydaného 27.11.2012, vyplýva, že žalovaná ako správkyňa konkurznej podstaty úpadcu dňa 30.10.2012 doplnila súpis všeobecnej

podstaty o novú súpisovú zložku majetku - nehnuteľnosti zapísané na LV č. XXXX. Listom zo dňa 4.2.2013 správkyňa informovala žalobcu, že dôvody na zmenu zápisu v Obchodnom vestníku č. 239/2012 zo dňa 11.12.2012 nepovažuje za právne relevantné a postupuje podľa ust. § 78 ods. 4 zákona č. 7/2005 Z. z.. Uviedla, že spôsob zápisu poznámky o spornom zápise umožňuje ktorejkoľvek osobe domáhať sa ochrany svojich práv k majetku zapísanému v konkurznej podstate, a teda súčasný zápis nemá žiadny vplyv na určenia aktívnej legitímácie takejto osoby na podanie vylučovacej žaloby a umožňuje aj žalobcovi uplatniť svoje tvrdené práva v riadnom súdnom konaní. Uznesením č. k. 25K/18/2012-498 zo dňa 19.2.2013 súd vyzval žalobcu na podanie žaloby v lehote 30 dní podľa ust. § 78 ods. 4 ZKR.

3. Súd prvej inštancie najskôr posudzoval aktívnu legitímáciu žalobcu, ktorá bola sporná a túto žalovanú namietala. Žalobca svoju aktívnu legitímáciu odvodzoval od postupu žalovanej aj súdu tým, že mu oznámila, že môže podať žalobu o vylúčenie majetku zo súpisu konkurznej podstaty a navrhla súdu, aby žalobcovi umožnil podať žalobu voči správcovi konkurznej podstaty, na základe čoho konkurzný súd žalobcu na podanie vylučovacej žaloby vyzval.

4. Po vykonanom dokazovaní súd prvej inštancie dospel k záveru, totožnému s názorom žalovanej, ohľadom nedostatku aktívnej legitímácie žalobcu na podanie žaloby. Žalobca v konaní sám potvrdil, že nie je ani nebol vlastníkom nehnuteľností, ktoré žiada zo súpisu vylúčiť. Nehnuteľnosti, ktoré žiada vylúčiť zo súpisu konkurznej podstaty, slúžili ako záloh na zabezpečenie pohľadávky zo zmluvy o splátkovom úvere, ktorú žalobca uzavrel so záložcom GLANCE HOUSE s.r.o.. Podľa ust. § 78 ods. 3 ZKR, v znení od 1.1.2012, sa okruh subjektov oprávnených na podanie vylučovacej žaloby zúžil, priznal sa osobám, ktoré tvrdia, že sú vlastníkom nehnuteľnosti zapísanej do súpisu.

5. Podľa predchádzajúcej právnej úpravy sa toto právo priznávalo širšiemu okruhu osôb, ale za predpokladu preukázania naliehavého právneho záujmu. Žalobcovo tvrdenie, že mu aktívna legitímácia na podanie žaloby bola priznaná konaním žalovanej ako správkyne ako aj súdom tým, že žalovaná mu v podaní z 4.2.2013 oznámila, že môže podať vylučovaciu žalobu a navrhla súdu, aby žalobcovi uložil podať žalobu voči správcovi, vyhodnotil ako nesprávne. Žalovaná ako správkyňa zistila, že zo žalobcom uvedených dôvodov a predložených dôkazov nemá právo vylučujúce zapísanie majetku do súpisu konkurznej podstaty a toto zistenie viedlo k návrhu, aby súd žalobcovi uložil podať voči nej žalobu, keďže zákon jej iný postup neumožňoval. Takýto postup správkyne ani súdu nezakladá samotnú aktívnu legitímáciu žalobcu.

6. Vo všeobecnosti platí, že žalobu na súd môže podať ktorýkoľvek spôsobilý subjekt, čo však neznamená, že je na podanie žaloby aktívne legitimovaný. Aktívnu legitímáciu o excindačnej žalobe zakladá ustanovenie § 78 ods. 3 ZKR, ktoré určuje, kto je na podanie žaloby oprávnený, pričom aktívne legitimovaný je iba vlastník, resp. osoba tvrdiaca, že je vlastníkom majetku zapísaného v súpise. Nakoľko súd ustálil nedostatok aktívnej legitímácie, neskúmal bližšie tvrdenia procesných strán o dôvodnosti uplatneného nároku.

7. Na odvolanie žalobcu Krajský súd v Trnave (ďalej aj „odvolací súd“), rozsudkom č. k. 21CoKR/26/2014-636 zo dňa 15. decembra 2015, napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil a zároveň rozhodol, že žalovanej sa náhrada trov odvolacieho konania nepriznáva. Základnou odvolacou námietkou, okrem nesprávneho právneho posúdenia veci nesprávnou interpretáciou ustanovenia § 78 ods. 3 ZKR vo vzťahu k aktívnej legitímácii žalobcu, bola námietka odňatia možnosti konať pred súdom tým, že prvoinštančný sudca neumožnil vzniesť žalobcovi námietku zaujatosti a odôvodniť ju, ako aj to, že vo vzťahu k už skôr vznesenej námietke neprerušil súd prvej inštancie konanie do skončenia konania pred ústavným súdom.

8. Odvolací súd v odôvodnení svojho rozhodnutia konštatoval, že nezistil taký zásah sudcu súdu prvej inštancie do obsahu zápisnice z pojednávania, ktorý by bolo možné považovať za nezákonný a ktorý by poškodzoval procesné práva žalobcu. Z obsahu odvolania odvolaciemu súdu nebolo zrejmé, v čom žalobca videl protizákonnú zmenu alebo doplnenie zápisnice z pojednávania sudcom, keď ním predložený

prepis audiozáznamu, o autenticite ktorého odvolací súd nemal dôvod pochybovať, zodpovedá deju v pojednávacej miestnosti zaznamenanému v zápisnici. Odvolací súd v postupe súdu prvej inštancie nezistil porušenia procesných predpisov odôvodňujúce vylúčenie konajúceho sudcu JUDr. Martina Smolka z prejednávania a rozhodovania veci, ani také, ktoré by mohli mať za následok nesprávne rozhodnutie vo veci.

9. Podľa odvolacieho súdu žalobca v tomto konaní môže mať výlučne postavenie vedľajšieho účastníka konania, ktorý môže mať záujem na výsledku konania, sám však nie je oprávnený návrh na vylúčenie veci z konkurznej podstaty podať. Aktívne legitimované osoby na podanie vylučovacej žaloby v tomto konaní sú GLANCE HOUSE s.r.o. a spoločnosť COMMERCIAL DEVELOPMENT INVESTMENT Ltd., pričom spoločnosť GLANCE HOUSE s.r.o. žalobu o vylúčenie veci zo súpisu už podala. Žalobca svoje tvrdenia o existencii práva vylučujúceho zapísanie majetku do súpisu konkurznej podstaty nepodložil žiadnymi dôkazmi. Žalobcovo záložné právo nemožno chápať ako právo vylučujúce zapísanie majetku do súpisu, záložné právo má zabezpečovací charakter vo vzťahu k peňažnej pohľadávke a jeho obsahom, v rozpore s tvrdením odvolateľa, nie je právo nehnuteľnosti držať alebo s nimi nakladať. Výzva súdu podľa ust. § 78 ods. 4 ZKR na podanie žaloby proti správcovi oprávňuje subjekt, ktorý tvrdí, že má právo vylučujúce zapísanie majetku do súpisu, k podaniu vylučovacej žaloby. Výzva súdu na podanie vylučovacej žaloby neprejudikuje výsledok konania o tejto žalobe a nemôže o žalobe konajúci súd obmedziť vo vzťahu k zisteniam a prijatiu záverov o tom, či žalobca je alebo nie je skutočným nositeľom tvrdeného práva.

10. Proti rozsudku odvolacieho súdu podal v zákonom stanovenej lehote žalobca dovolanie a žiadal, aby dovolací súd rozsudok krajského súdu aj okresného súdu zrušil a vec vrátil Okresnému súdu Trnava na ďalšie konanie a rozhodnutie. Žalobca prípustnosť dovolania oprel o ustanovenie § 237 ods. 1 písm. f/ a g/ OSP, že účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom a že rozhodoval vylúčený sudca. Ako dovolací dôvod uvádzal, že v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237 (ust. § 241 ods. 2 písm. a/ OSP) a rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci podľa ust. § 241 ods. 2 písm. c/ OSP.

11. Vadu v zmysle ust. § 237 ods. 1 písm. f/ OSP videl dovolateľ v tom, že krajský súd sa nezaoberal všetkými odvolacími dôvodmi, čo podľa žalobcu predstavuje závažné pochybenie zo strany súdu a zakladá nepreskúmateľnosť napadnutého rozsudku odvolacieho súdu. Odňatie možnosti konať pred súdom videl dovolateľ aj v nepresvedčivej a nedostatočnej argumentácii Krajského súdu v Trnave. Napriek podrobným, konkrétnym a logickým tvrdeniam žalobcu sa súd týmito tvrdeniami žalobcu riadne a presvedčivo nevysporiadal a otázku aktívnej právnej legitimácie žalobcu odôvodnil len veľmi stroho. Podľa dovolateľa je rozsudok odvolacieho súdu nepreskúmateľný a arbitrárny, čím došlo k porušeniu práva žalobcu na riadne a presvedčivé odôvodnenie súdneho rozhodnutia. Týmto porušením bola žalobcovi postupom súdu odňatá možnosť konať pre súdom.

12. Vadu v zmysle ust. § 237 ods. 1 písm. g/ OSP odôvodnil tým, že vec prejednávajúci prvoinštančný sudca JUDr. Smolko nemôže byť zákonným sudcom v tomto konaní, lebo ako sudca pre túto vec nevzišiel náhodným výberom aspoň z dvoch sudcov. Krajský súd v Trnave nesprávnym právnom posúdením veci totiž dospel k záveru, že prvá námietka zaujatosti bola vznesená žalobcom oneskorene, a preto Krajský súd v Trnave uznesením č. k. 21Ncb/8/2014-541 zo dňa 20.5.2014 rozhodol, že sudca JUDr. Smolko nie je vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci v tomto súdnom konaní. Druhú námietku zaujatosti vzniesol žalobca ústne na pojednávaní súdu prvej inštancie dňa 27.8.2014 a písomne ju doplnil dňa 10.9.2014, sudca súdu prvej inštancie k druhej námietke uviedol, že sa týka výlučne okolností spočívajúcich v postupe sudcu v konaní a preto na túto námietku neprihliadal a ani ju nepredložil na rozhodnutie nadriadenému súdu. Napriek detailným námietkam žalobcu v odvolaní, poukazujúcim na procesné pochybenia sudcu JUDr. Smolka, odvolací súd v napadnutom rozsudku len konštatoval, že v postupe súdu prvej inštancie nezistil porušenia procesných postupov odôvodňujúce vylúčenie sudcu z prejednávania a rozhodovania veci.

13. Nesprávne právne posúdenie veci v zmysle ust. § 241 ods. 2 písm. c/ OSP videl dovolateľ v tom, že

odvolací súd sa stotožnil s nesprávnym právnym názorom okresného súdu, že žalobca nie je aktívne vecne legitimovaný, keďže aktívne legitimovaným subjektom na podanie žaloby o vylúčenie majetku zo súpisu podstaty úpadcu je iba vlastník sporného majetku, resp. osoba, ktorá tvrdí, že je jeho vlastníkom. Žalobca zastáva právny názor, že reštriktívny výklad ustanovení ZKR nesprávne aplikovaný súdmi nižšej inštancie by viedol k situácii, kedy žiadne iné osoby okrem vlastníkov majetku, nemajú prístup k súdnej ochrane svojich majetkových práv (iných ako vlastnícke právo) k majetku, ktorý bol zapísaný do súpisu, napriek skutočnosti, že tento majetok nepodlieha konkurzu. Dovolateľ ďalej uvádza, že už z povahy veci nemôže byť v konaní spornou otázka, či žalobca je alebo nie je aktívne legitimovaný na podanie vylučovacej žaloby, keďže samotný súd na podanie žaloby žalobcu vyzval. Žalobca má za to, že záložné právo žalobcu k nehnuteľnostiam ako právo, ktorého obsahom je aj právo držať a nakladať s dotknutými nehnuteľnosťami, je tzv. iným vecným právom, ktoré oprávňuje žalobcu domáhať sa v tomto súdnom konaní vylúčenia dotknutých nehnuteľností zo súpisu majetku úpadcu GAPEJA, s.r.o.

14. Dovolanie žalobcu bolo podané dňa 9. februára 2016. Dňa 1. júla 2016 nadobudol účinnosť zákon č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok (ďalej aj „CSP“), ktorý v ustanovení § 473 zrušil zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov. Podľa prechodného ustanovenia § 470 ods. 1 CSP, ak nie je ustanovené inak, platí tento zákon aj na konania začaté pred dňom nadobudnutia jeho účinnosti. Právne účinky úkonov, ktoré v konaní nastali pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, zostávajú zachované. Ak sa tento zákon použije na konania začaté pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, nemožno uplatňovať ustanovenia tohto zákona o predbežnom prejednaní vecí, popretí skutkových tvrdení protistrany a sudcovskej koncentracii konania, ak by boli v neprospech strany (§ 470 ods. 2 CSP). Konanie začaté do 30. júna 2016 na vecne, miestne, kauzálne a funkčne príslušnom súde podľa predpisov účinných do 30. júna 2016 dokončí súd, na ktorom sa konanie začalo (§ 470 ods. 4 CSP).

15. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd funkčne príslušný na dokončenie predmetného dovolacieho konania, ktoré sa na ňom začalo do 30. júna 2016 (§ 470 ods. 4 CSP), po zistení, že dovolanie podala včas strana, v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpená v súlade s ustanovením § 429 ods. 1 CSP, bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 443 CSP), najskôr skúmal, či dovolanie smeruje proti rozhodnutiu, ktoré je prípustné napadnúť týmto mimoriadnym opravným prostriedkom.

16. Vzhľadom na prechodné ustanovenie § 470 ods. 2 CSP, podľa ktorého právne účinky úkonov, ktoré v konaní nastali pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, zostávajú zachované, dovolací súd prípustnosť dovolania žalobcu posudzoval v zmysle ustanovení § 236 a nasl. OSP, teda procesnej úpravy platnej a účinnej v čase, keď žalobca toto dovolanie podal, a dospel k záveru, že dovolanie je sčasti dôvodné a treba mu vyhovieť.

17. Dovoláním možno napadnúť právoplatné rozhodnutie odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (§ 236 ods. 1 OSP). V predmetnej veci rozhodol odvolací súd tak, že rozsudok okresného súdu ako vecne správny potvrdil.

18. V zmysle ustanovenia § 238 OSP platí, že ak dovolanie smeruje proti rozhodnutiu, vydanému v tejto procesnej forme je prípustné, ak je ním napadnutý zmeňujúci rozsudok (§ 238 ods. 1 OSP). Ak dovolanie smeruje proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol potvrdený rozsudok súdu prvého stupňa, je prípustné len vtedy, ak odvolací súd v jeho výroku vyslovil, že je dovolanie prípustné, pretože po právnej stránke ide o rozhodnutie zásadného významu, alebo ide o potvrdenie rozsudku súdu prvého stupňa, ktorým súd prvého stupňa vo výroku vyslovil neplatnosť zmluvnej podmienky podľa § 153 ods. 3 a 4 (§ 238 ods. 3 OSP). Napokon dovolanie je prípustné aj proti rozsudku odvolacieho súdu, v ktorom sa odvolací súd odchyľil od právneho názoru dovolacieho súdu vysloveného vo veci (§ 238 ods. 2 OSP).

19. Žalobcom napadnutý rozsudok odvolacieho súdu nevykazuje znaky rozsudku uvedeného v § 238 ods. 1 až 3 OSP, pretože ním bol potvrdený rozsudok súdu prvej inštancie, pričom odvolací súd v ňom nevyslovil prípustnosť dovolania a nepredchádza mu ani rozhodnutie dovolacieho súdu, ktorým by bol

odvolací súd viazaný.

20. Najvyšší súd môže skúmať iba procesný postup nižších súdov, avšak výlučne z toho hľadiska, či konanie pred týmito súdmi netrpí niektorou z vád uvedených v § 237 ods. 1 OSP (tzv. vady zmätočnosti). V zmysle tohto ustanovenia je totiž dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak: a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát. Na tieto vady, ktoré v podstate zodpovedajú absencii niektorej z podmienok konania (procesných podmienok, len za splnenia ktorých môže súd konať vo veci), prihliada dovolací súd z úradnej povinnosti, to znamená aj vtedy, keď neboli dovolateľom výslovne namietané, čo je záver, ktorý možno vyvodiť z druhej vety § 242 ods. 1 OSP. Výskyt niektorej z týchto vád v konaní pred odvolacím súdom je vždy dôvodom na to, aby súd rozhodujúci o dovolaní, napadnuté rozhodnutie podľa § 243b ods. 1 OSP zrušil a to prípadne spolu s rozhodnutím súdu prvého stupňa (§ 243b ods. 3 OSP), ak sa preukáže, že aj jeho rozhodnutie (resp. konanie, ktoré mu predchádzalo) trpí niektorou z vád podľa § 237 OSP.

21. Žalobca existenciu procesných vád konania v zmysle § 237 písm. a/ až e/ OSP netvrdil a procesné vady tejto povahy v dovolacom konaní ani nevyšli najavo. Z obsahu dovolania možno vyvodiť, že tvrdil existenciu vady podľa § 237 OSP ods. 1 písm. f/ a to odňatie možnosti konať pred súdom a písm. g/ OSP to, že rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát.

22. Odňatím možnosti konať sa v zmysle uvedeného ustanovenia rozumie taký závadný procesný postup súdu, ktorým sa účastníkovi znemožní realizácia tých jeho procesných práv, ktoré mu Občiansky súdny poriadok priznáva za účelom ochrany jeho práv a právom chránených záujmov. Predmetnému dôvodu dovolania sú vlastné tri pojmové znaky : 1/ odňatie možnosti konať pred súdom, 2/ to, že k odňatiu možnosti konať došlo v dôsledku postupu súdu, 3/ možnosť konať pred súdom sa odňala účastníkovi konania. Vzhľadom k tej skutočnosti, že zákon bližšie v žiadnom zo svojich ustanovení pojem odňatie možnosti konať pred súdom nešpecifikuje, pod odňatím možnosti konať pred súdom je potrebné vo všeobecnosti rozumieť taký postup súdu, ktorý znemožňuje účastníkovi konania realizáciu procesných práv a právom chránených záujmov, priznaných mu Občianskym súdnym poriadkom na zabezpečenie svojich práv a oprávnených záujmov.

23. Dovolací súd sa zaoberal otázkou, či žalobcovi bola v konaní odňatá možnosť pred súdom konať. Odňatím možnosti konať pred súdom (§ 237 ods. 1 písm. f/ OSP) sa rozumie procesne nesprávny postup súdu priečiaci sa zákonu alebo inému všeobecne záväznému právnomu predpisu, ktorý má za následok znemožnenie realizácie procesných práv účastníka občianskeho súdneho konania.

24. Dovolateľ odňatie možnosti konať pred súdom videl v tom, že odvolací súd sa nezaoberal všetkými námietkami žalobcu uvedenými v odvolaní, a že odôvodnenie rozhodnutia odvolacieho súdu považuje za nepreskúmateľné a arbitrárne, čím došlo k porušeniu práva žalobcu na riadne a presvedčivé odôvodnenie súdneho rozhodnutia.

25. O vadu, ktorá je z hľadiska § 237 ods. 1 písm. f/ OSP významná, ide najmä vtedy, ak súd v konaní postupoval v rozpore so zákonom, prípadne s ďalšími všeobecne záväznými právnymi predpismi a týmto postupom odňal účastníkovi konania jeho procesné práva, ktoré mu právny poriadok priznáva.

26. K tvrdenej nepreskúmateľnosti ako dovolaciemu dôvodu poukazuje dovolací súd na Stanovisko občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 3. decembra 2015 (R 2/2016) k výkladu § 237 ods. 1 písm. f/ Občianskeho súdneho poriadku, od ktorého nemá dôvod sa v tejto veci konajúci senát odkloniť, a podľa ktorého nepreskúmateľnosť rozhodnutia zakladá inú vadu konania v

zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ Občianskeho súdneho poriadku. Výnimočne, keď písomné vyhotovenie rozhodnutia neobsahuje zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie súdu, môže ísť o skutočnosť, ktorá zakladá prípustnosť dovolania podľa § 237 ods. 1 písm. f/ Občianskeho súdneho poriadku.

27. Vo veci prejednávanej je však s námietkou odňatia možnosti konať pred súdom úzko spojená námietka dovolateľa podľa písmena g/ citovaného ustanovenia, a to prejednanie veci vylúčeným sudcom, resp. súdom nesprávne obsadeným. Námietka dovolateľa, podľa ktorej sa krajský súd nezaoberal jeho námietkou týkajúcou a porušenia ustanovenia § 15a a § 16 OSP, je podľa dovolacieho súdu dôvodná a súvisí aj s nepreskúmateľnosťou odvolacieho rozhodnutia ako celku.

28. Odvolací súd v odôvodnení svojho rozsudku uviedol, že uznesením č. k. 21Ncb/8/2014-541 zo dňa 20.5.2014 krajský súd nevyhovел žalobcovej námietke zaujatosti a sudca JUDr. Smolko nebol vylúčený z prejednávania a rozhodovania vo veci. Tejto námietke však odvolací súd nevyhovел z dôvodu jej vyhodnotenia ako oneskorene podanej, teda skutočne neskúmal dôvody tvrdenej zaujatosti sudcu. Podľa zistenia odvolacieho súdu existenciu dôvodov pre vylúčenie sudcu súdu prvej inštancie nemožno vyvodzovať z tvrdení žalobcu, vo svojej podstate popisujúcich okolnosti spočívajúce v postupe sudcu v konaní o prejednávanej veci. Podľa § 14 ods. 3 OSP dôvodom na vylúčenie sudcu nie sú okolnosti, ktoré spočívajú v postupe sudcu v konaní o prejednávanej veci alebo v jeho rozhodovaní v iných veciach. Teda dôvodom na vylúčenie sudcu nie sú, a správne na ne nemal prihliadať ani súd prvej inštancie. Odvolací súd tu poukázal aj na ust. § 15a ods. 5 OSP, podľa ktorého ak sa námietka zaujatosti týka len okolností ustanovených v § 14 ods. 3 OSP, súd na námietku zaujatosti neprihliada a v tomto prípade sa vec nadriadenému súdu nepredkladá. Takýto záver odvolacieho súdu však v kontexte spôsobu, akým bolo zabránené strane sporu námietku predniesť, neobstojí.

29. Už vo veci sp. zn. III. ÚS 169/2013 naznačil ústavný súd limitovaný charakter účasti v konaní o vylúčení sudcov oproti konaniu vo veci samej, keď vychádzal zo záveru, že konanie o námietke zaujatosti nepredstavuje typické sporové konanie. Dokazuje to právna úprava obsiahnutá v § 14 - § 17 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“). Predovšetkým z nej vyplýva, že konanie o námietke zaujatosti je jednoinštančné, námietka zaujatosti podaná jednou zo strán sporovej veci sa nepredkladá na zaujatie stanoviska či vyjadrenie druhej sporovej strane, o námietke zaujatosti rozhoduje nadriadený súd, teda nie inštančne vyšší súd, čo svedčí o odlišnosti predmetu konania o námietke zaujatosti v porovnaní s konaním, z ktorého procesného priebehu táto námietka vzišla. Všetky uvedené skutočnosti naznačujú, že konanie o námietke zaujatosti sa svojou povahou blíži skôr konaniu prieskumnému ako rozhodovaniu typickej sporovej veci.

30. Dovolateľ namieta predovšetkým nesprávne vyhodnotenie obsahu námietky prvoinštančným súdom (neprávny procesný postup so záverom o nepredložení námietky nadriadenému súdu) a následne odobrenie tohto postupu krajským súdom v odôvodnení napadnutého rozsudku, kedy sa vôbec nevyjadril k námietke spočívajúcej v neumožnení identifikovať námietku zaujatosti žalobcom pred vyhlásením rozsudku súdom prvej inštancie. Svojou podstatou ide o nesprávne právne posúdenie veci, ktoré môže dosahovať ústavno-právny význam, ak je výrazom svojvôle konajúceho súdu či dôsledkom ústavne nekonformného výkladu podústavných právnych predpisov.

31. Krajský súd v napadnutom rozsudku poukázal len na to, že o námietke už bolo raz rozhodnuté a následne sa súd prvej inštancie správne pridržiaval znenia § 14 ods. 3 OSP, podľa ktorého nie sú dôvodom na vylúčenie sudcu okolnosti spočívajúce v jeho procesnom postupe, a teda sa takéto námietky nadriadenému súdu nepredkladajú.

32. Podľa § 14 ods. 1 OSP sudcovia sú vylúčení z prejednávania a rozhodovania veci, ak so zreteľom na ich pomer k veci, k účastníkom alebo k ich zástupcom možno mať pochybnosti o ich nezaujatosti. Podľa § 14 ods. 2 OSP na súde vyššieho stupňa sú vylúčení i sudcovia, ktorí rozhodovali vec na súde nižšieho stupňa, a naopak. To isté platí, ak ide o rozhodovanie o dovolaní. Podľa § 14 ods. 3 OSP dôvodom na vylúčenie sudcu nie sú okolnosti, ktoré spočívajú v postupe sudcu v konaní o

prejednávanej veci alebo v jeho rozhodovaní v iných veciach.

33. Podľa § 15a ods. 4 OSP na opakované námietky zaujatosti podané z toho istého dôvodu súd neprihliadne, ak už o nich rozhodol nadriadený súd; v tomto prípade sa vec nadriadenému súdu nepredkladá. Podľa odseku 5 ak sa námietka zaujatosti týka len okolností ustanovených v § 14 ods. 3, súd na námietku zaujatosti neprihliada; v tomto prípade sa vec nadriadenému súdu nepredkladá.

34. Z obsahu spisu vyplýva, že prejednávaná vec bola pôvodne pridelená sudkyňi JUDr. Válockej, ktorá bola rozhodnutím Krajského súdu v Trnave č. k. 21Ncb/242/2013-429 vylúčená z prejednávania a rozhodovania vo veci z dôvodu, že táto sudkyňa bola zároveň konkurznou sudkyňou v konkurze na žalovaného. Následne bola vec pridelená náhodným výberom sudcovi JUDr. Smolkovi. Podaním z 24.4.2014 žalobca vzniesol námietku aj voči sudcovi JUDr. Smolkovi, ktorý podľa žalobcu nevzišiel náhodným výberom z dvoch sudcov, spĺňajúcich kritéria zákonného sudcu. Krajský súd dospel k záveru, že námietka zaujatosti bola podaná oneskorene, a to po uplynutí 15-tich dní, od kedy sa mohol žalobca dozvedieť o dôvode, pre ktorý je konajúci sudca vo veci vylúčený. Následne podaním z 28.8.2014 žalobca opätovne vzniesol námietku zaujatosti voči sudcovi JUDr. Smolkovi, námietka nebola predložená nadriadenému súdu. V odôvodnení odvolacieho rozhodnutia sa uvádza len konštatovanie, že tento postup súdu prvej inštancie bol s odkazom na dikciu §15a ods. 5 OSP správny.

35. V dovolaní žalobca namieta, že sudca JUDr. Smolko nebol zákonným sudcom, keď po vylúčení JUDr. Válockej z konania vo veci prejednáwanej nebol zabezpečený náhodný výber sudcu z dôvodu, že po vylúčení sudkyne JUDr. Válockej boli na súde prvej inštancie pre výber sudcu určení len dvaja sudcovia obchodného úseku, pričom okrem sudcu JUDr. Smolka to bola sudkyňa JUDr. Tóthová, ktorá je podľa názoru žalobcu ex lege z konania vylúčená. Vylúčenie sudkyne JUDr. Tóthovej z rozhodovania vo veci je dané podľa jeho názoru tým, že do vymenovania do funkcie sudcu bola táto sudkyňa vyššou súdnou úradníčkou pridelenou na úsek vedenia konkurzov v senáte sudkyne JUDr. Válockej. Všetky tieto dôvody dovolateľ uviedol už v prvotných námietkach zaujatosti, nadriadený súd sa s nimi však vôbec nevysporiadal, hoci takéto námietky nemôžu mať povahu námietok voči procesnému postupu konajúceho sudcu. Na túto úvahu nemôže mať vplyv ani to, že už boli prejednané v rozhodnutí o nevyvúčení sudcu JUDr. Smolka, keďže v skutočnosti sa o nich doposiaľ nerozhodlo, keďže išlo o vyhodnotenie námietky ako oneskorenej.

36. Tu dovolací súd poukazuje na nález ústavného súdu II. ÚS 153/2008 z 1. júla 2008, v ktorom sa riešila obdobná situácia a ústavný súd vzhliadol nepredloženie námietky zaujatosti ako postup v rozpore s ústavnými princípmi, s čím sa v danej veci stotožňuje aj dovolací súd a takýto postup prvoinštančného súdu považuje za závažný zásah do práva na spravodlivý proces.

37. Požiadavka nestrannosti súdu vyplýva tak z čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 141 ods. 1 ústavy, ako aj z čl. 6 ods. 1 dohovoru. Nestrannosť sa obyčajne definuje ako neprítomnosť predsudku (zaujatosti) a stranickosti. V judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva, na ktorú nadväzuje aj judikatúra ústavného súdu, sa rozlišuje nestrannosť subjektívna a nestrannosť objektívna. Subjektívne chápanie nestrannosti je posudzovaním správania súdu (sudcu). Subjektívna nestrannosť sa prezumuje, až kým nie je dokázaný opak, čo je však zriedkavý prípad. Nestrannosť z hľadiska správania sudcu je vlastne dostatok subjektívnej nezaujatosti, o ktorej svedčí správanie sudcu. Objektívna nestrannosť sa naproti tomu neposudzuje podľa subjektívneho stanoviska sudcu, ale podľa objektívnych symptómov. Sudca môže subjektívne rozhodovať absolútne nestranne, ale napriek tomu jeho nestrannosť môže byť vystavená oprávneným pochybnostiam so zreteľom na jeho štatút či funkcie, ktoré vo veci vykonáva. Práve tu sa uplatňuje tzv. teória zdania, podľa ktorej nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj javiť v očiach strán (mutatis mutandis napr. I. ÚS 46/05).

38. V ústavnej sťažnosti vo veci sp. zn. II. ÚS 153/2008 bolo podstatou tvrdenie, podľa ktorého zákonný sudca nepredložením návrhu sťažovateľky na jeho vylúčenie z konania pre zaujatosť na rozhodnutie nadriadenému súdu porušil označené články ústavy, listiny a dohovoru. Podľa názoru podpredsedu okresného súdu bol takýto postup správny, lebo námietka zaujatosti bola odôvodnená okolnosťou spočívajúcou v postupe zákonného sudcu v konaní. V danej veci okresný súd nepostupoval

podľa § 16 ods. 2 poslednej vety Občianskeho súdneho poriadku, lebo neoznámil sťažovateľke dôvod nepredloženia spisu, hoci to bolo jeho povinnosťou. Totožný postup badať aj v rozhodovaní vo veci prejednávanej dovolacím súdom, kedy rovnako žalobca nebol upovedomený o dôvode nepredloženia námietok nadriadenému súdu.

39. Ústavný súd zdôraznil, že formulácia ustanovenia § 15a ods. 5 Občianskeho súdneho poriadku zahŕňa veľmi širokú škálu skutočností, ktoré možno považovať za „postup sudcu v konaní o prejednávanej veci“. A contrario počet možných typov skutkových okolností, ktoré neprichádzajú do úvahy ako „postup sudcu v konaní o prejednávanej veci“, je týmto značne zúžený. Ide o zrejmú snahu zákonodarcu obmedziť potrebu rozhodovania o námietkach zaujatosti v záujme urýchlenia súdneho konania, resp. obmedzenia priestoru pre zbytočné priesťahy v súdnom konaní. Je to teda zákonom ustanovený obmedzujúci zásah do základného práva na súdnu ochranu, resp. do práva na spravodlivé súdne konanie v súvislosti s právom na nestranný súd ako súčasťou základného práva. V zásade možno povedať, že takýto zásah treba považovať za legitímny vzhľadom na sledovaný cieľ. Zároveň však zásah musí byť aj proporcionálne vyvážený tak, aby jeho nevyhnutnosť nebolo možné spochybníť.

40. Podľa už citovanej ustálenej judikatúry ústavného súdu subjektívne chápanie nestrannosti je vlastne posudzovaním správania sudcu, pričom sa subjektívna nestrannosť prezumuje, až kým nie je dokázaný opak. Vzhľadom na to, že ide o správanie sudcu, nemožno z okruhu relevantných skutočností prípustných na odôvodnenie námietky zaujatosti vylúčiť paušálne všetky „postupy sudcu v konaní o prejednávanej veci“. Treba vymedziť hranicu tak, aby sa zachovala spravodlivá rovnováha medzi základným právom na súdne konanie bez zbytočných priesťahov na jednej strane a právom na nestranného sudcu v rámci základného práva na súdnu ochranu na strane druhej. Len takýto výklad ustanovenia § 15a ods. 5 Občianskeho súdneho poriadku možno považovať za ústavne konformný (čl. 152 ods. 4 ústavy).

41. Ústavný súd tu výslovne uviedol, že taká skutková okolnosť spočívajúca v postupe sudcu v konaní o prejednávanej veci, ktorú treba považovať (v prípade, že by bola preukázaná) za nezákonnú, je spôsobilým skutkovým dôvodom na námietku zaujatosti podľa § 15a ods. 5 Občianskeho súdneho poriadku. Ďalej konštatoval, že taká skutková okolnosť spočívajúca v postupe sudcu v konaní o prejednávanej veci, ktorú treba považovať (v prípade, ak by bola preukázaná) za prejav svojvôle z dôvodu jej nejednoznačnosti či protirečivosti z hľadiska zákona, je tiež spôsobilým skutkovým dôvodom na námietku zaujatosti podľa § 15a ods. 5 Občianskeho súdneho poriadku. V konečnom dôsledku dospel k záveru, že námietky nezákonného postupu sudcu v konaní o prejednávanej veci, ako aj postupu sudcu majúceho znaky svojvôle, sú spôsobilými skutkovými dôvodmi na námietku zaujatosti podľa § 15a ods. 5 Občianskeho súdneho poriadku.

42. Keďže dovolateľ v námietke zaujatosti vznesenej pred rozhodnutím súdu prvej inštancie, pričom mu bolo zamedzené túto bližšie špecifikovať, namietal svojvoľný postup zákonného sudcu, jeho námietka mala byť aj s poukazom na vyššie uvedené závery ústavného súdu predložená na rozhodnutie nadriadenému súdu pred rozhodnutím vo veci samej. Pokiaľ tak súd prvej inštancie neučinil, zaťažil svoje konanie takou vadou, ktorá musela viesť k zrušeniu jeho rozhodnutia dovolacím súdom.

43. Uvedený dovolací dôvod a tvrdená vada sú úzko prepojené s porušením práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a s porušením práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a k jeho naplneniu dochádza, ak odvolací súd (prípadne súd prvej inštancie ak jeho odstráneniu nedošlo v odvolacom konaní) zasiahol do ústavou, resp. dohovorom garantovaných práv dovolateľa, čím mu bolo znemožnené domáhať sa práva na súdnu ochranu prostriedkami, ktoré mu zákon (Civilný sporový poriadok, resp. do 30. júna 2016 Občiansky súdny poriadok priznáva).

44. Obsah práva na súdnu a inú právnu ochranu uvedený v čl. 46 ods. 1 ústavy nespočíva len v tom, že osobám nemožno brániť v uplatnení práva alebo ich diskriminovať pri jeho uplatňovaní. Jeho obsahom je i zákonom relevantné konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky. Každé konanie súdu alebo

iného orgánu, ktoré je v rozpore so zákonom, je porušením ústavou zaručeného práva na súdnu ochranu alebo inú právnu ochranu (I. ÚS 26/1994). Pod nesprávnym procesným postupom súdu treba rozumieť taký postup súdu, ktorým sa znemožnila strane realizácia tých procesných práv, ktoré majú slúžiť na ochranu a obranu jeho práv a záujmov v tom - ktorom konkrétnom konaní, pričom miera tohto porušenia bude znamenať nespravodlivý súdny proces.

45. V súvislosti s dovolacou námietkou, že súd prvej inštancie odňal dovolateľovi možnosť konať pred súdom tým, že nerozhodol o návrhu žalobcu na prerušenie konania v súvislosti s predložením sťažnosti ústavnému súdu, dovolací súd konštatuje, že aj táto je dôvodná a aj v tomto súd prvej inštancie procesne pochybil.

46. Podľa § 109 ods. 2 písm. c/ OSP pokiaľ súd neurobí iné vhodné opatrenia, môže konanie prerušiť, ak prebieha konanie, v ktorom sa rieši otázka, ktorá môže mať význam pre rozhodnutie súdu, alebo ak súd dal na takéto konanie podnet. Toto ustanovenie upravuje tzv. fakultatívne prerušenie konania, to znamená prerušenie konania, ktoré nie je pre samotné konanie nevyhnutné. Predmetné ustanovenie dopadá na procesné situácie, v ktorých súd môže konanie prerušiť, no nemusí tak urobiť. Prerušenie konania je tu na úvahe vec prejednávajúceho súdu a je upravené len ako procesná možnosť tohto súdu, nie však jeho povinnosť.

47. Z judikatúry najvyššieho súdu vyplýva, že v zásade rozhodujúcim hľadiskom je hospodárnosť konania, s prihliadnutím na ktorú prerušenie konania predstavuje vo všeobecnosti skôr výnimku ako pravidlo (pozri napr. uznesenie NS SR č. k. 3Cdo/57/2011). Prerušenie konania v zmysle § 109 ods. 2 písm. c/ OSP je procesný inštitút, ktorý sa zvolí vtedy, ak je vhodné dočasne nepokračovať v konaní. Tak, ako nedochádza k vylúčeniu účastníka konania z realizácie jeho procesných oprávnení postupom súdu, ktorý konanie prerušil (pozri napríklad rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5Cdo/209/2009), nedochádza k odňatiu možnosti pred súdom konať ani procesným postupom súdu, ktorý konanie v zmysle § 109 ods. 2 písm. c/ OSP neprerušil (porovnaj rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5Cdo/185/2009).

48. V prejednávanej veci však došlo k závažnému pochybeniu v konaní prvoinštančného súdu tým, že o návrhu na prerušenie konania vôbec nerozhodol, t. j. nerozhodol ani zamietnutím návrhu na prerušenie konania, hoci ide o rozhodnutie, ktoré pripúšťa odvolací prieskum. Odňal tak žalobcovi možnosť konať pred súdom, keď išlo o závažnú otázku možného posúdenia zákonného obsadenia konajúceho súdu. Hoci medzičasom o sťažnosti ústavný súd rozhodol jej odmietnutím (uznesenie Ústavného súdu SR sp. zn. II. ÚS 383/2016 - 12 zo dňa 14. apríla 2016), nič to nemení na povahe pochybenia súdu prvej inštancie, vedúcej k naplneniu dovolacieho dôvodu tvrdeného dovolateľom.

49. Vzhľadom na vymedzenie dovolacieho dôvodu v zmysle ustanovenia § 237 ods. 1 písm. f/ a g/ OSP, dovolací súd posudzoval postup a rozhodnutie odvolacieho súdu spolu s postupom a rozhodnutím súdu prvej inštancie, nakoľko obidve rozhodnutia predstavujú jeden celok, ako to vyplýva aj z ustálenej judikatúry ústavného súdu (napr. II. ÚS 78/05, III. ÚS 264/08, IV. ÚS 372/08, IV. ÚS 350/09, IV. ÚS 489/2011). Tento právny názor zahŕňa aj požiadavku komplexného posudzovania všetkých rozhodnutí všeobecných súdov (tak súdu prvej inštancie, ako aj súdu odvolacieho), ktoré boli vydané v priebehu príslušného súdneho konania.

50. Nakoľko žalobca v dovolaní opodstatnene namietal, že mu súd prvej inštancie v spojení s potvrdzujúcim rozhodnutím odvolacieho súdu svojím nesprávnym procesným postupom odňal možnosť konať pred súdom, je dovolanie nielen procesne prípustné, ale aj dôvodné. Táto procesná vada je zároveň aj dôvodom, pre ktorý dovolací súd musel napadnuté rozsudky súdov oboch inštancií zrušiť, pretože rozhodnutia postihnuté takouto procesnou vadou sú zmätočné, a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie (§ 449 ods. 1 CSP).

51. V ďalšom konaní sú súd prvej inštancie a odvolací súd viazaní právnym názorom dovolacieho súdu vysloveným v tomto uznesení (§ 455 CSP). Súd prvej inštancie teda musí v prvom kroku predložiť

špecifikovanú námietku nezákonného sudcu nadriadenému súdu a až po určení zákonného sudcu bude následne postupovať rozhodnutím o prerušení konania v kontexte s prebiehajúcimi konaniami, potenciálne majúcimi vzťah k veci prejednávanej, kedy musí rozhodnúť tak, ako to zákon v ust. § 162 ods. 1 písm. a/ resp. § 164 CSP predpokladá, keďže v predmetnej veci došlo k procesnému vývoju v súvisiacich konaniach, ktorých výsledky musí vo svojom rozhodovaní súd prvej inštancie vziať do úvahy.

52. Námietky žalobcu, ktorými vytýka prvoinštančnému (i odvolaciemu) súdu existenciu tzv. inej vady a omyl pri aplikácii práva, treba považovať za dovolacie dôvody podľa § 241 ods. 2 písm. b/ a c/ OSP, ktoré však sami o sebe prípustnosť dovolania nezakladajú. Skutočnosť, že by konanie bolo postihnuté tzv. inou vadou, resp. že by rozhodnutie prípadne aj spočívalo na nesprávnom právnom posúdení veci, môže byť len odôvodnením dovolania za predpokladu, ak je toto prípustné, nie však dôvodom jeho prípustnosti podľa § 236 a nasl. OSP. Dovolanie bolo v ustanoveniach Občianskeho súdneho poriadku upravené ako mimoriadny opravný prostriedok, ktorý nemožno podať proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu; pokiaľ nie sú splnené procesné podmienky prípustnosti dovolania, nemožno napadnuté rozhodnutie podrobiť vecnému preskúmvaniu, a preto ani zohľadniť prípadné vecné nesprávnosti rozhodnutia.

53. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec súdu prvej inštancie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP)

54. Senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky rozhodol pomerom hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.